

”Antakaa mun mennä, itse perkeleeni kesytän”

Omaehtoinen kuolema suomalaisessa rap-musiikissa

Heidi Kosonen & Elina Westinen

Miten itsemurhasta puhutaan ja millaisia merkityksiä sekä diskursseja sen ympärille rakennetaan suomalaisessa rap-musiikissa? Analyysi valottaa itsemurhaa käsittelevässä rap-musiikissa hyödynnettyjä kertojapositioneja ja näkökulmia, omaehtoiselle kuolemalle annettuja syitä ja motiiveja sekä kerronnan sanomaa ja sävyä, eli sitä, miten itsemurhasta räpätään. Tarkastelemme näitä teemoja suhteessa vallitsevaan ymmärrykseen ja diskursseihin itsemurhasta.

Itsemurha on hankala aihe, josta puhumista vaikeuttaa aiheen sitkeä asema tabuna. Stigmatisoituna ja vaiettavaksi koodattuna kuolemana itsemurhasta on haastavaa puhua etenkin silloin, kun sitä ei käsitellä abstraktilla tasolla tai tieteellisen tiedonintressin lähteenä (Minois 1999), vaan kun se koskettaa ihmisen omaa elämää esimerkiksi läheisen kuoleman tai omakohtaisen pohdinnan myötä (Kosonen 2020). Samaan

aikaan itsemurhalla – ja monilla sen nimityillä juurisyillä kuten masennuksella tai alkoholismilla – on tietynlainen ”kansantaudin” asema suomalaisuutta käsittelevissä teksteissä (vrt. Myllykangas 2014). Etenkin miesten itsemurhat ovat nostaneet Suomea kansainvälisten itsemurhatilastojen kärkeen (Tilastokeskus 2021).

Tässä artikkelissa tarkastelemme sitä, miten itsemurhasta puhutaan ja

millaisia merkityksiä ja diskursseja sen ympärille rakennetaan suomalaisessa rap-musiikissa. Lähestymme rap-musiikkia taiteenlajina, joka voi mahdollistaa tabuluonteisten teemojen käsittelyn – monien muiden taiteenlajien laila, mutta omien erityislaatuisten tarjoumiensa kautta (puheenomaisuus, matala kynnyys taiteelliseen ilmaisuun, representaatio erityisesti poikien ja nuorten miesten näkökulmasta). Olemme kiin-

nostuneita siitä, *kenen* itsemurhasta tai itsemurhahalusta sanoituksissa puhutaan, *millaisiin tekijöihin* ja *motiiveihin* itsemurha kytetään, ja *mihin sävyyn* itsemurhasta kerrotaan. Olemme sanoitusten ja niiden hahmo- ja motiivigallerian lisäksi kiinnostuneita tarkastelemiemme kappaleiden melodioista, tunnelmasta, draamankaaresta ja itsemurhan asemasta osana kerrontaa. Lähestymistapamme kytkeytyy aiempiin tutkimuksiimme: Heidi Kosonen on tarkastellut itsemurhan representaatioita audiovisuaalisessa nykykulttuurissa ja Elina Westinen on tutkinut kuulumista, toiseutta ja autenttisuutta suomalaisessa hiphop-kulttuurissa.

Suuren suosion saavuttanutta suomalaista rap-musiikkia ei ole aiemmin lähestytty itsemurhan näkökulmasta. Myöskään kansainvälisesti aiheesta ei juurikaan ole tutkimusta, erityisesti laadullisesta näkökulmasta tarkasteltuna (ks. kuitenkin Morris & Crooks 2015; Hinds 2021). Tämä heijastelee kulttuurintutkimuksellisten lähestymistapojen yleistä niukkuutta lähestyttäessä itsemurhaa: on tavanomaista, että ilmiöstä on vain vähän tutkimusta taiteen- ja kulttuurintutkimuksen parissa, mutta sitäkin enemmän tiedonintressiä representaatioiden aikaansaamista ”itsemurhatartunnoista” kiinnostuneen lääketieteen, psykiatrian ja sosiologian puit-

teissa (Cheng ym. 2014). Artikkelissamme emme pureudu median tai kulttuuristen representaatioiden vaikutuksiin, vaan lähestymme itsemurhaa aiheena, johon liitettyjen kulttuuristen, arvotautuneiden diskurssien ja merkitysisältöjen ymmärtäminen on arvokasta, jotta myös sen tabuluonteisuutta on mahdollista ymmärtää ja purkaa.

Artikkelimme painottaa itsemurhaan liittyvien käsitysten rakentumista kulttuurisissa ja yhteiskunnallisissa diskursseissa ja edustaa esimerkiksi kulttuurisen mielenterveystutkimuksen stigmoja purkavaa lähestymistapaa (vrt. Jäntti ym. 2019). Näistä syistä käytämme tekstissämme itsemurha-termin rinnalla termiä *omaehtoinen kuolema*. Itsemurha-käsite heijastelee sen määrittelyhistoriaa syntisenä ja rangaistavana tekona (esim. van Hoof 1990), ja siksi vaihtoehtoisia merkitysulottuvuuksia avaavien käsitteiden käyttö on tutkimuksessa tärkeää (esim. Sommer-Rottenburg 1998).

Itsemurha populaarikulttuurissa ja rap-musiikissa

Tutkimuksemme alkusysäyksenä toimi havainto siitä, että omaehtoinen kuolema esiintyy suomalaisessa rap-musiikissa yllättävän tiuhaan – etenkin miehistä näkökulmista. Liittykö tämä siihen,

että miehillä ei ole (muualla) yhteiskunnassa, kulttuurissa tai mediassa paljontaan mahdollisuuksia käsitellä itsemurhaan liittyviä ajatuksiaan? Tai siihen, että rap-musiikki ja räppääminen on suositua (tyypillisimmin miesten ja poikien keskuudessa), minkä myötä tämänkaltaiset aiheet tulevat käsitellyiksi juuri rap-genren kautta? Huomiosta tekee joka tapauksessa kiinnostavan itsemurhan kansallisesti kipeä historia sekä itsemurhakuolleisuuteen ja kuolemanhalusta puhumiseen vaikuttavat sukupuolittuneet normit. Itsemurha vaikuttaa niin Suomessa kuin myös kansainvälisesti erityisesti miesten kuolleisuuteen (Canetto & Lester 1995; Sabo 2010), ja taustalla vaikuttavat pärjäämistä korostavat ja tunteiden ilmaisua säätelevät sukupuolinnormit ja maskuliinisuuden odotukset (Kosonen 2024; ks. myös Jansz 2000). Populaarikulttuurissa, kuten esimerkiksi elokuvassa, omaehtoista kuolemaa kuvataan usein kuitenkin naishahmojen kautta (Aaron 2014; Kosonen 2017; 2020).

Itsemurhan representoiminen on sukupuolittuneen ja sukupuolittavan lisäksi medikalisoitunutta, mikä heijastelee kuolemantutkijoiden tunnistamaa kuoleman laitostumisen ja lääketieteellistymisen trendiä (esim. Pajari 2014, 87–88). Omaehtoinen kuolema selitetään siis usein lääketieteen näkökulmas-

ta, ja se kytkeytyy narratiiveihin laitos- ja lääkeshoidosta, kuten esimerkiksi Ian Marsh (2010) ja Katrina Jaworski (2014) ovat korostaneet (ks. myös Myllykangas 2014; Kosonen 2020). Lääketieteellistymisestä huolimatta omaehtoiseen kuolemaan kytkeytyy myös taiteen historiasta tuttuja romantisoivia kertomuksia, jotka sitovat itsemurhan esimerkiksi epätoivoiseen, intohimoiseen rakkauteen (Kosonen 2017) tai taiteelliseen nerouteen (Stack & Bowman 2009). Itsemurhalla on edelleen myös shokkiarvoa: esimerkiksi elokuvassa sillä on ”pahan kuoleman” painolastin mahdollistama välineellinen funktio, jonka myötä se taipuu niin yhteiskuntakritiikin välineeksi kuin narratiiviseksi instrumentiksi. Sen avulla sysätään tarinoita käyntiin, rakennetaan jännitystä ja saatetaan asioita kliimaksiin (Kosonen 2021). Tämä painolasti selittyy osin sekä kirkon että lain historiallisella vaikutuksella. ”Syntinen” itsemurha dekriminisoitiin Ruotsissa ja Suomessa 1800-luvun lopussa ja esimerkiksi Britanniassa vasta 1960-luvulla (esim. Miettinen 2019; Minois 1999, 9–32).

Suomessa hiphop-kulttuuri ja siihen yhtenä elementtinä kuuluva rap-musiikki ovat perinteisesti olleet valkoisten, keskiluokkaisten miesten hallitsemaa taiteenlajeja (Westinen & Rantakallio 2019). Tämä on vasta viime vuosina al-

kanut muuttua, ja nykyään kulttuurissa näkyvät ja kuuluvat aiempaa enemmän myös naiset sekä erilaiset etniset vähemmistöt. New Yorkin Bronxissa afrikkalaisamerikkalaisten ja muiden etnisten vähemmistöjen keskuudessa syntynyt hiphop-kulttuuri on alun perin liittynyt sekä hauskanpitoon ja katujuhliin että marginaalisuuden kokemuksiin. Rap-musiikin avulla on voitu käsitellä omaa identiteettiä ja voimaantua yhteiskunnan syrjivistä, rasistisista rakenteista huolimatta. Rap-musiikkia pidetään myös oivallisena genrenä käsitellä tabuluonteisia aiheita, kuten rotua, rasismia ja väkivaltaa (Littlejohn & Putnam 2010) – tai itsemurhaa.

Rap-musiikkia itsemurhan näkökulmasta tarkastelevassa tutkimuksessa on selkeä painotus määrällisessä ja syy-/seuraussuhteen tutkimuksessa. Kuten hiphop-tutkimusta ylipäättään, myös tämän teeman ympärillä tutkimusta tehdään suurella määrällä Yhdysvaltojen kontekstissa (esim. Ballard & Coates 1995; Fried 2003; Kresovich ym. 2021). Toisinaan tutkimuksen lähtökohdat ovat latautuneita (Fried 2003, 10): rap-musiikin aiheuttaman moraalipaniikin viitoittamana on tutkittu muun muassa sitä, aiheuttaako rap itsemurhia, väkivaltaisuutta tai muuta negatiivisena nähtyä käyttäytymistä. Yksiselitteisiä syy-seuraussuhteita ei ole tutkimuksessa löy-

detty (Ballard & Coates 1995). Musiikkifaneihin liittyviin mielikuviin keskittyneessä tutkimuksessa (Fried 2003) puolestaan todetaan, että siinä missä esimerkiksi heavy metal -faneja pidetään vahingollisina itselleen, rap-fanit nähdään vahingollisina muille ihmisille ja rap siten uhkana yhteiskunnalle. Tutkijat ovat kuitenkin varovaisia toteamaan, että musiikki olisi räppiin liitettyjen ongelmien selkeä syy. Sen sijaan, että musiikki *tuottaisi* ongelmia nuoria tai ongelmia nuorille, erilaisten ongelmien kanssa jo valmiiksi painivat nuoret suuntautuvat tiettyntyyppisen musiikin pariin (ks. esim. Martin, Clarke & Pearce 1993; Fried 2003).

Laadullisessa tutkimuksessa (Morris & Crooks 2015; Hinds 2021) sen sijaan painottuvat rap-musiikin mahdolliset hyvinvointivaikutukset sekä mahdollisuus purkaa omaa pahaa oloa tai auttaa samassa tilanteessa olevia. Esimerkiksi Jay-Paul Hinds (2021) on analysoinut hiphop-poetiikan käyttöä terapeuttiin tarkoituksiin. Myös kirjailija, toimittaja Joan Morgan (2000, teoksessa Hinds 2021) korostaa hiphopin kykyä sanoittaa afrikkalaisamerikkalaisen yhteisön kollektiivista tuskaa. Samankaltaista tematiikkaa korostetaan myös inuiittiyhteisöjen itsemurhien ehkäisytyössä (Morris & Crooks 2015). Tähän jatkumoon asettuu myös oma pioneeritutkimuk-

semme, joka tarkastelee itsemurhan sanoittamisen kysymyksiä suomalaisessa rap-musiikissa.

Aineisto ja metodit

Artikkelimme aineisto koostuu yhteensä 38 suomalaisesta rap-kappaleesta. Karitoitimme aineistoa sekä verkkohauilla että levittämällä verkostoissamme kutsua osallistua aineistonkeruuseen¹. Karitoitus poiki yhteensä 56 kappaletta. Otos ei varmastikaan kata *kaikkia* aihetta käsitteleviä suomirap-biisejä, mutta on aineistona kuitenkin saturoitunut: kun sekä tehdyt ehdotukset että kappaleissa tarkastellut teemat alkoivat toistua, koimme tavoittaneemme sekä tunnetuimmat kappaleet että yleisimmät näkökulmat itsemurhaan. Tämän jälkeen rajasimme aineiston mainittuun 38 kappaleeseen. Lopullisen tarkastelun ulkopuolelle jäivät kappaleet, joissa itsemurha esiintyi pikemminkin yksittäisenä mainintana kuin temaattisen tarkastelun kohteena. Samaten jätimme tarkastelun ulkopuolelle kappaleet, joissa itsemurhaa ei käsitelty suoraan tai edes kiertoilmauksella, vaan assosiaatio oli löyhän, epävarman tulkinnan tai esitiedon varassa.

Jäljelle jäänyt aineisto kattaa yli kaksikymmentä vuotta suomalaisen rap-musiikin historiaa aikavälillä 2001–2022.

Osa artisteista on nimekkäitä artisteja tai yhtyeitä, osa toistaiseksi tuntemattomampia suurelle yleisölle. Kaikki lopullisen rajauksen sisälle jääneistä kappaleista on kirjoitettu suomeksi ja vain yksi ulosrajatuistakin englanniksi, mikä kuvaa suomiräpin kielivalintoja laajemminkin (ks. Westinen 2014; 2023). Valtaosa kappaleista on miesartistien käsialaa: aineistossamme vain Mercedes Bentso (nyk. Mercedes) ja SeRoosa käsittelevät itsemurhaa muusta kuin miehistä positiosta käsin. Tämä heijastelee omalta osaltaan suomiräpin sukupuoli-jakaumaa.

Analyysitapana hyödynsimme niin kutsuttua sumeaa luokittelua (Routio 2007), joka mahdollistaa laajan aineiston toisteisten piirteiden hahmottamisen ja kategorisoinnin uutta kartoittavan tutkimuksen kontekstissa, sekä diskurssianalyysia (esim. Pietikäinen & Mäntynen 2019), jonka kautta ymmärrämme kielenkäytön sosiaalisesti rakennettuna, kontekstuaalisena ilmiönä. Sen avulla voimme tutkia itsemurhaan liitettäviä kertomuksia, sanavalintoja, representaatioita ja diskursseja eli vakiintuneita puhetapoja, joissa korostuvat eri perspektiivit itsemurhaan. Osana analyysiprosessiamme kuuntelimme kaikki kappaleet useaan otteeseen hahmotellen niiden avaamia näkökulmia. Etsimme niin toisteisia kuin poikkeuksellisia-

kin elementtejä, jotka auttaisivat tunnistamaan suurempia linjoja kappaleiden välillä. Rajasimme tarkastelumme kolmeen tutkimuskysymykseen: 1) millaisia *motivaatioita* itsemurhahalulle tarjotaan, tai miten omaehtoista kuolemaa motivoidaan suomalaisten rap-artistien kappaleissa, 2) *kenen* itsemurhasta tai itsemurhahalusta kerrotaan, sekä 3) mihin *sävyyn* itsemurhasta tai itsemurhahalusta kerrotaan. Analysoimme ja luokitelimme aineistoamme suhteessa näihin tutkimuskysymyksiin ja tunnistimme tämän perusteella erilaisia toistuvia teemoja ja näkökulmia. Jaottelimme aineistomme taulukossa 1 kuvatulla tavalla.

Seuraavissa luvuissa erittelemme aineistoamme näiden tutkimuskysymysten varassa ja nostamme tarkemman analyysin kohteeksi jollakin tapaa kiinnostavia esimerkkitapauksia: kappaleita, jotka edustivat tyypillisimpiä kertomisen tapoja mutta joissa oli monesti myös jotain erityislaatuista. Tämä mahdollistaa esimerkiksi räppäävien naisten tuotannon nostamisen miesräppäreiden tuotannon rinnalle (’aktivistinen esilläpilotutkimus’, ks. esim. Suoranta & Ryyänen 2016). Kaikki aineistomme kappaleet on esitelty liitteessä 1.

”Itsemurharäpissä” rakentuvia ja kaiutettuja diskursseja kokoamme yhteen artikkelin päätännössä. Koska diskurssit rakentuvat yksittäisiä kerronnan

Taulukko 1. Aineiston luokittelu tutkimuskysymysten perusteella

Syyt: millaisia motivaatioita itsemurha(halu)lle tarjotaan?			
Holistiset kappaleet: Kappaleet, joissa itsemurhalle annetaan monia tekijöitä ja joissa sitä kytetään yleisesti ihmisyyteen ja elämään kuuluvana tekijänä	Sosiaalisia ja sosiologisia syitä painottavat kappaleet: Kappaleet, joissa itsemurhaa motivoivat ensisijaisesti esimerkiksi erilaisuus, yksinäisyys, koulukiusaaminen, mieheys, rakkaus ja mustasukkaisuus tai suomalaisuus	Teema, joka löytyi analyysissä mutta jota ei tarkastella lähemmin artikkelissa: Medikalisoitunut eli lääketieteellisten selitysmallien ja hoidon vallitsevat näkemykset	
Kuka: Kenen itsemurha(halu)sta puhutaan?			
Surevan läheisen näkökulma: Kappaleet, joissa muistellaan ja tributoidaan itsemurhaan menettänyttä läheistä (ystävää, sukulaista, rakastajaa) ja käsitellään tämän itsemurhan aiheuttamia tunteita	Omaohtainen itsemurhahalu: Kappaleet, joissa kerrotaan omasta itsemurhahalusta tai kamppailusta itsemurha-aikeiden kanssa	Muita teemoja, jotka löytyivät analyysissä mutta joita ei tarkastella lähemmin artikkelissa: Kappaleet, joissa puhutellaan itsemurha-ajatuksia pyörittelevää ”sinua” ja joissa räpätään kokonaisuudesta ihmisryhmästä (esim. suomalaiset) etäisinä ”heinä” tai ”niinä”	
Sanoma ja sävy: miten itsemurha(halu)sta kerrotaan			
Stigmatisoiva: Kappaleet, joissa itsemurha (ja sen tekijä) leimataan tai sitä vähätellään esimerkiksi raukkamaisena tai tyhmänä tekona	Tsemppaava: Kappaleet, jotka valavat uskoa itsemurha-aikeista selviytymiseen ja rohkaisevat elämään	Karnevalistinen: Kappaleet, joissa itsemurhasta räpätään mustan humoristiseen ja ns. kepeään sävyyn	Yhteiskuntakriittinen: Kappaleet, joissa itsemurha paikoitetaan yhteiskunnallisiin ongelmiin niitä kritisoiden

elementtejä, näkökulmia tai sanavalintoja laajemmista puhetavoista, käsitys omaehtoiseen kuolemaan liitettävistä diskursseista suomiräpissä muodostuu kaikki tutkimuskysymykset ja niiden näkökulmat huomioon ottaen. Se muotoutuu myös suhteessa muihin yhteiskunnassa ja kulttuurissa vallitseviin diskursseihin itsemurhasta.

Holistisia, sosiaalisia ja sosiologisia motivaatioita itsemurhalle

Tässä luvussa tarkastelemme, millaisia syitä ja motivaatioita itsemurhalle tai it-

semurhahalulle suomiräpissä annetaan. Itsemurhaan vaikuttavat monet psykologiset, biologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ympäristölliset tekijät. Kuten länsimaisen itsemurhatieteen pioneeri Edwin Schneidman (1985, 25–26) korostaa, näitä syitä ei voi koskaan täysin erottaa toisistaan. Kulttuurin medikalisaation myötä monissa nykydiskursseissa korostuvat juuri psykofyysiset tekijät: itsemurha määrittyy usein mielenterveyden häiriötilojen kautta ja alistuu lääketieteellisille diagnooseille ja hoidoille (Jaworski 2014; Marsh 2010). Itsemurhan medikalisoitumisen voi ymmärtää yhdenlaisena

pyrkimyksenä selittää ymmärrystä pakenevaa, kipeisiin kokemuksiin kytkeytyvää kuolemaa (ks. myös Kosonen 2021, 38). Monesti ongelmaksi saattaa kuitenkin muodostua hallitsevien selitysmallien taipumus vallata tilaa vaihtoehtoisilta selitysmalleilta sekä mielenterveyden häiriötiloihin liittyvä stigma (ks. esim. Jäntti ym. 2019, 17).

Yllättävän monissa kappaleissa itsemurhaa ja sen syitä lähestytään kuitenkin tavoin, joita nimitämme tässä yhteydessä *holistisiksi*. Tieteen termipankin (2023) mukaan holistinen viittaa ensinnä ”näkem[y]kseen”, joka pyrkii otta-

maan kokonaisuuden huomioon” ja toiseksi näkemykseen, joka määräytyy kokonaisuuden näkökulmasta. Tarkastelemissamme kappaleissa holistisuus viittaa yhtäältä siihen, että itsemurha ei niissä palaudu yksittäiseen selkeästi nimetävään tekijään vaan muodostuu monen tekijän kokonaisuudesta, vaikka kappaleista olisikin löydettävissä myös tiettyjä ensisijaisia tai hallitsevia selityksiä itsemurhalle. Toisaalta holistisuus viittaa aineistossamme siihen, että omaehtoista kuolemaa käsitellään ihmisen elämään kuuluvana ilmiönä, sen sijaan että sitä lähestyttäisiin poikkeuksellisiin tilanteisiin tai marginaalisiin ihmisyksilöihin viittaavana erikoisuutena.

Alla kuvaamme tämän holistisuuden ilmenemistä Pyhimyksen kappaleessa *Nyt* (2011), josta myös artikkelimme otsikon lainaus on peräisin. Kappaleen sanoitukset sijoittuvat mielisairaalan suljetulle osastolle, jonne kertoja² on viety lepositeissä kertojan äidin soittamien poliisien toimesta.³ Säkeissä kuolemanhalusta lauletaan yhtäältä psyykkisenä ilmiönä, jota selittävät muun muassa kertojan hallitsemattomat tunteet (”sisälläni tunteiden tungos”), liika murehtiminen (”Turhaan murheet paino mua jo ennen kun mä kuolin”) ja sisäiset demonit (”Itse perkeleeni kesytän”), mutta myös elämässä koetut, toistuvat pettymykset (”Joka kerta rankemmin taivaast alas pa-

lasin”). Nämä selittävät myös kappaleessa mainittuja itsemurhayrityksiä, jotka näyttäytyvät kertojan toistuvalla pyrkimykseltä saada rauha hallitsemattomilta tunteilta ja ajatuksilta (”Aivotoiminnast ei pidetä lomia / Tein turhaan taas itsarin / siihen suuntaan vihjasin, et / jättäkää jo rauhaan tai tehkää se lobotomia”).

Vaikka kappaleessa toistuvat psyykkiset syyt ja psykiatriset hoidot, holistisen siitä tekee sen inhimillisyyttä korostava ja lääketieteeseen kriittisesti suhtautuva ote. Ensinnäkin kertojan suhde häneen kohdistettuihin hoitoihin ei näytä ongelmattomalta (”Lisää muiden päätöksiä / Piikkejä pyllyyn / Mun mieli kyllästyny myrkkyy”). Lisäksi kappaleen kertosaikassa tarjotaan aiemmin kuvattujen psyykkisten ongelmien taustalle yleisinhimillisempiä ”mielen esteitä” ja kykenemättömyyttä pysähtyä hetkeen (”Mä en tiennyt miten pysähtyy nauttii hetkestä”). Kappaleessa hyödynetyt perspektiivinvaihdokset ”minän”, ”sinän”, ja ”ihmisen” välillä niin ikään universalisoivat siinä käsiteltäviä asioita.

Tarinaa kerrotaan nykyhetkestä käsin menneisyyttä muistellen, ja siinä mielessä sen voi määritellä toiveikkaaksi kappaleeksi toipumisesta. Se myös tarjoilee kuulijalle näitä avaimia toipumiseen. Kappaleen pidennetyssä kertosaikassa rohkaistaankin kuulijoita toteuttamaan haaveita (”Sano oma sana,

Laula oma laulu / Kirjota se kirja, Maa-laa jo se taulu”), koska elämä on arvaamatonta (”Ei ihminen voi tietää tietään / Toiset vie, toiset pois viedään”). Viimeiset säkeet tuntuvat puolestaan rohkaisevan kuulijoita hankalien tunteiden ilmaisuun (”Anna sataa, tulee sateenkaaria / Laula vaikka kusilaarilla aaria”). Myön-teistä sanomaa korostavat lopputahtien aikana kuultavat lapset, jotka höpöttelevät lapsenomaiseen tapaan onnellisuudesta ja siitä, mikä lapsen näkökulmasta näyttää elämässä tärkeältä – esimerkiksi läheiset ihmiset maineen ja mammonan sijaan. Kokonaisuutena kappaleesta tuntuvatkin yllättäen kuultavan läpi monet mindfulness-ilmion läntisiin diskursseihin – ja myös suomalaiseen rap-musiikkiin – tuomat vaikutteet, kuten sisäisen viisauden etsintä, ajatus tietoisesta läsnäolosta ja rohkeudesta (ks. esim. Rantakallio 2019) tai resilienssista kohdata omat demonit (ks. esim. Pakarinen 2024).

Tämänkaltaisen holistisen, monenlaisten eri tekijöiden yhteisvaikutusta korostavan näkemyksen lisäksi aineistossamme ovat yleisiä omaehtoisen kuoleman *sosiaalisia* tai *sosiologiaa ulottuvuuksia* korostavat näkökulmat. Itsemurhaa tai sen halua motivoivat sosiaalisten syiden osalta etenkin erilaisuus tai sen kokemus (esim. Ruger Hauerin *Aika Älä Jätä*, 2016), koulukiusaaminen

(Stabin *Ei Koskaan*, 2018), yksinäisyys (Hassan Maikalin *Yksinäistä*, 2021), mieheys (Steve iVanderin *Ei kuten muu*, 2013), ja parisuhdeongelmat (Ezkimon *Entinen*, 2002). Laajempina sosiologisina syinä korostuvat puolestaan suomalaisuus (Julma Henrin & Syrjätyneiden *170306*, 2007), ja päihteidenkäyttöön rohkaiseva viihdemaailma (Lukas Leonin *Hotelli Helsinki*, 2021).

Sosiaalisia syitä avaava Mercedesen *Viimeinen koulupäivä* (2018) on aineistossamme yksi harvoista kappaleista, joka on naisen tai nuoren tytön kertoma. Kappaleessa itsemurhaa lähestytään koulukiusaamisen teeman kautta. Äänimaailmaltaan synkän ja uhkaavan kappaleen kertojana toimii 15-vuotias tyttö, tekstin ja haastattelujen (ks. Paleface & Salminen 2019, 271–274) perusteella kertoja itse nuorempana. Yksittäisenä isoimpana syynä väkivaltaisille impulsseille esitetään pitkäaikainen kiusaaminen ja siitä seurannut yksinäisyys (”Tää ei oo suruu, tää on puhdasta vihaa / joka on kasvanu mussa jo ala-asteen pihalt”). Kertojan kostofantasia onkin suunnata koulukiusaamisen aiheuttama viha kiusaajiin (”Kahden vuoden päästä mä täytän viistoista / Silloin mua ei kiusaa enää kukaan / Koska mä saan silloin aseenkantoluvan”). Lopulta viha kana-voituu kuitenkin itsen kohdistuvaksi väkivallaksi (”Täytin viistoista, mut en

tarttunu aseeseen / Sen sijaan nousin itse koulun kaiteelle”).

Kappaleessa rakentuu omakohtaisen näkökulman kautta ymmärrystä omaehtoista kuolemaa, kouluväkivaltaa ja sen tekijöitä kohtaan. Kertoja kuvailee, miten se, ettei hänestä tullut koulumurhaajaa, ole hänen omaa mielenlujuuttaan – poikkeusyksilöitä ei ole (”ei oo mun hyvyttä, ettei musta tullu Auvista / ei mun vahvuutta, ettei Amanda Toddii”). Nimet viittaavat sekä suomalaisiin että pohjoisamerikkalaisiin koulutapaturmiin: Pekka-Eric Auvinen toteutti Joke-lan koulusurman vuonna 2007; kanadalainen Amanda Todd surmasi itsensä vuonna 2012 verkkokiusaamisen seurauksena. Kappaleessa vihjataan, että yhteiskunnassa (ja koulumaailmassa) on jotain vakavasti pilalla: paha olo, yksinäisyys ja kiusaaminen nuorten parissa eivät ole yksittäistapauksia vaan yleisiä ongelmia, joita ei oteta vakavasti ja joiden estämiseksi ei tehdä riittävää tai oikeasuuntaista työtä (”Vasta kun käytävien seinät on veressä / – – Puoli kouluu kädet niskan takana polvillaan / Vasta silloin tajuut ettei kaikki ollu kohillaan”).

Yhteiskuntakritiikki kohdistuu erityisesti aikuisten yrityksiin ratkaista nuorison ongelmia sensuurilla ja eristämällä. Maailmassa, jossa nuoret voivat huonosti, aikuiset ovat kiinnostuneet lähinnä mainehaitoista (”Mun itse-

tuhoisuus ei tee hyvää koulun maineelle / Niin sanoo reksi, nyt sek in vaiken ee”) tai vain oman lapsensa tulevasta menestymisestä (”Niin myös mun parhaan kaverin vanhemmat – – Mut jotka on huolissaan vaan omasta lapsestaan”). Kappaleen kertojakaan ei saa apua keneltäkään ulkopuoliselta, vaan tarinan edetessä pelastaa ikään kuin itse itsensä (”Katsoin itse itseeni ylhäältä / ja sano in älä hyp-pää”). Suuret suunnitelmat ja haaveet, jotka hän on kirjoittanut päiväkirjaansa, ovat vielä toteuttamatta, ja niiden tavoittelu antaa voimaa. Kappaleella – ja sen taustalla olevalla omaelämäkerrallisella tarinalla – on siinäkin mielessä onnellinen loppu, että kertoja päättyy lopulta pelastamaan myös toisen ihmisen, kenties usempiakin: ”Mä olin A-talkis mun tarinaa kertomas / Sen jälkeen mä sain viestin Terolta / Jos ei ois nähny mua siel, se ois tehny itsemurhan / Sillä hetkel tajuusin etten jääny tänne turhaan”. Näihin sanoihin kappale myös päättyy.

Koulukiusaaminen nousi 2000-luvun alussa julkiseen tietoisuuteen sen koulusurmiin ja itsemurhiin johdettujen seurausten tähden (Cohen & Brooks 2018). Etenkin nuorten naisten verkkokiusaamisesta johtuvia itsemurhia on tarkasteltu tiiviisti audiovisuaalisessa viihteessä (esim. Kosonen 2017, 110), epäilemättä osin juuri Amanda Toddin kuoleman myötä. Myös Mercedesen

kappale peilautuu näihin laajalle levinneisiin diskursseihin kiusaamisen, koulusurmien ja itsemurhien yhteydestä. Poikkeuksellista kappaleessa on kuitenkin sen omakohtaisuus, samoin kuin koulusurmien laajennetun itsemurhan tarkastelu.

Itsemurhan sosiologiisiin ulottuvuuksiin kytkeytyvänä kappaleena käsittelemme itsemurhan ja kansallisuuden kytköstä tarkastelevaa Pyhimyksen ja Etan kappaletta *Jumalan selän takana* (2022).⁴ Kappale esitettiin ensimmäisen kerran Linnan jatkoilla itsenäisyyspäivänä 2022, ja siten se nivoutuu pateettisiin narratiiveihin suomalaisuudesta, vaikka toisaalta siitä on mahdollista tunnistaa myös parodinen ulottuvuus. Kappaleen sanoitukset kierrättävät lukuisia suomalaisuuteen liitettäviä stereotyyppioita ja klišeitä, kuten humalassa painimista, torilla juhlimisen kulttuuria ja ujoutta sekä suomalaista mielenlaatua avaavia luontokuvaus (esim. Uschanov 2012). Suorimmin itsemurha ja sitä motivoivat tekijät mainitaan toisessa säkeistössä, jossa Pyhimys räppää:

Aina ristiriidassa, kansantauti
masennus

On sysimusta niin kuin kaski
hissankirjassa

Kaikki niin hyvin et vika on
salee minusa

Itsemurha kulkee joka suvussa
siin sivussa

Ja miten pahoinvointi voikin
olla ydinvoima

Kulttuurille, joka ei vaan
osaa ikin hyvinvoida

Tätä masennuksena oirehtivaa pahoinvointia ja joka suvussa kiertävää itsemurhaa selittävät sanoituksissa liiallinen yksin pärjäämisen eetos (”Katajainen kansa, oppinut olemaan omillansa”), melankolinen mielenlaatu ja alkolohin liikakäyttö (”Tää on vaan koruton porukka, joka nauttii haikeesta olostä ja kaataa päälle olutta”) sekä juro vaikenemiskulttuuri (”Meil on tapana et kätketään kaikki paitsi synkkä ja vakava”). Syitä löydetään myös luonnosta ja oletetusta suomalaisesta luonteesta, jota on hankala ymmärtää, ellei itse ole suomalainen (”Meil on meiän tarina, harmaa taivas ulkona / Mut ulkopuolinen ei tajuu sitä tunnetta”). Kaikkine piirteineen kappaleessa on paljon suomalaisuutta essentialisoivia ja erityistäviä piirteitä, jotka ovat tuttuja kansallisista narratiiveista laajemminkin (esim. Verkko 1949; Myllykangas 2014). Kappaleessa kertaalleen mainittu itsemurha esiintyy vain äärimmäisenä ilmentymänä näistä suomalaisuuden ydintekijöistä.

Kappaleen voi jopa määritellä nykykansallisromanttiseksi. Tätä tulkintaa tuottavat paitsi yllä mainitut suomalais-

erityiset piirteet, myös kappaleen julkaisukonteksti, sen suureellinen jousisovitus ja sanoituksissa toistettu selviämisen eetos. Etenkin kappaleen kertosaakeessa korostuvat selviytyminen, jaksaminen ja onni, joka kappaleen mukaan näyttätty myös haastavissa olosuhteissa ja tulee Suomessa piilottaa (”Meil on onni povarissa piilossa / Jumalan selän takana”). Kertosaakeessa myös näyttätty fatalistinen idea kunkin voimavarojen mukaan määrättyistä haasteista (”Maa valkoinen lakana, meille kaiken antaa / Muttei enempää kuin jaksaa kantaa”).

Tribuutteja ja selviytymistarinoita

Tässä luvussa tarkastelemme, *kenen* itsemurhasta tai itsemurhahalusta kappaleissa kerrotaan. Hyödynnetyt näkökulmat kytkevät itsemurhan useimmiten kertojan omaan historiaan: itsemurhasta räpätään enimmäkseen joko yksikön ensimmäisessä tai kolmannessa persoonassa, jolloin itsemurha asettuu useimmiten kappaleen ”minän” haluksi tai aikomukseksi (ja harvemmin teoksi) tai kertojalle tutun ”hänen” itsemurhaksi. Toisinaan kerronnassa esiintyy myös yksikön toinen persoona, jonka avulla kuuntelijaa puhutellaan ”sinuna”. Suhteellisen harvoin esiintyy monikkomuotoisia ”meitä” tai ”heitä”, jolloin puhutaan yksilön sijaan ihmisryhmästä ja itsemurhasta

laajempaan kollektiivisena tai sosiokulttuurisena ilmiönä. Aineistossamme itsemurha paikannetaan enimmäkseen nuoruuteen. Useimmiten räpätään miesten itsemurhista tai itsemurha-aikomuksista: hahmoista käytetyt nimet ja nimitykset (”velipoika”, ”isä”, ”Juuso”, ”Make”) sekä miesräppäreiden minä-muotoinen kerronta viittaavat erityisesti (nuorten) miesten itsemurhiin.

Omakehoitaista itsemurhahalua käsittelevien kappaleiden osalta kuvaavia ovat yllä käsitellyt *Nyt* ja *Viimeinen koulupäivä*. Molemmat toistavat tälle kategorialle totunnaista kaavaa, jossa nuoruuteen tai menneisyyteen sijoittuvasta kuolemanhalusta kerrotaan selviytymisnarratiivin kautta. Flegmaattikkojen kappaleessa *Selkäranka* vastaavaa kamppailua kuvataan puolestaan selviytymisen eetoksen kautta preesensissä. Yllättävän monissa tarkastelemistamme kappaleissa esiintyy myös onnettomampaa draamankaarta, jossa kappale päättyy itsemurhan spehtaakkelinomaiseen performanssiin: kappaleen taustanauhalla saattaa esiintyä esimerkiksi itsemurhan tekoa ilmentävä ”pum”-äännähdys tai haulikon ääntä mukaileva äänitehoste.

Alla keskitymme aineistossamme laajasti esiintyneeseen diskurssiin: itsemurha *surevan ystävän (tai läheisen) näkökulmasta*. Vaikka kyse ei ole määrällisestä enemmistöstä, nämä itsemur-

han suremisesta ja menehtyneen läheisen muistamisesta kertovat kappaleet muodostivat selvän, erillisen kokonaisuuden. Alla tarkastelemamme Avaimen (nykyään Asa) *Markus* (2001) voidaan jopa nähdä tietynlaisena tribuuttina itsemurhan kautta poistuneelle ystävälle. Tähän kategoriaan voidaan lukea myös samaa aikakautta edustavat Steen I:n *Jarden tråkki* (2004) ja Cheekin *Sikaryhmä* (2004).

Markus vuodelta 2001 on aineistomme vanhin kappale, ja aineistonkeruun perusteella se on suomalaisessa rap-genressä klassikkokappaleen maineessa ”juuri sinä yhtenä” itsemurhasta kertovana suomirap-kappaleena. Kappaleessa kertoja kunnioittaa Markuksen muistoa yhdessä ystävien kanssa: ”Markus, ikuisesti, rest in peace”. Kappale omistetaan myös muille ihmisille, jotka kokevat elämän vaikeaksi (”Kaadan muistolles bissee, kun aurinkoni laskee / Biisi niille joille elämä raskas ku heviriffi”). Kertosäkeessä Markuksen tarina liitetäänkin muiden nuorten samankaltaisiin kohtaloihin ja puhutaan kollektiivisesta surusta, joka ulottuu koko Helsingin Roihuvuoren asuinalueelle (”Liian aikasin poistuu liian moni nuori / Teille kaataa huikkaa koko Roihuvuori”).

Nyt-kappaleen tavoin myös *Markus*-kappaleessa toistuu stereotypia nuoren ihmisen itsemurhasta tai nuoruudesta it-

semurhalle erityisen alttiina ikäkautena. Toisaalta kappaletta värittää ajatus itsemurhan turhuudesta: omaehtoinen kuolema nähdään negatiivisena, itsekkäänä tekona, joka jättää läheiset yksin ja ystävät kaipaamaan: ”Vax, ginilasti ja bami ei mikään keino / Vain itsekeskeiset tekee kuten Seppo Heikinheimo”.⁵

Kappaletta värjää myös itsemurhan selittämättömyys: syiden ja selitysten puute (tai niiden riittämättömyys) jättää jälkeensä hämmennyksen ja tarpeen ymmärtää, mitä jopa pidetään itsemurhaan liittyvän surun erityispiirteenä (esim. SoBS 2023). Tällaista hämmennyksen tilaa kuvastavat esimerkiksi säkeet: ”Parhaan frendin itsemurha edelleen mulle myytti / Markus alust loppuun selviytyjä stereotyyppi” sekä ”Selittäkää please, pääs mielentila haikee”. Itsemurha-aiheet eivät siis ole näkyneet läheisille, vaan kamppailua on käyty yksin. Tämänkaltainen tarve ihmetellä selittämättömyyttä tapahtumaa erottaa läheisen itsemurhasta kertovia kappaleita muista kerroksen tavoista, joissa suhde selitysmalleihin on usein varmempi. Lisäksi kappaleessa esitetty toivomus siitä, että menehtyneen elämä olisi voinut jatkua, ja kysymys ”mikset kertonut kenellekään” toistuvat monissa vastaavissa kappaleissa.

Ystävän kuolemasta räppääminen antaa samalla avaimen yhteiskuntakriittikkiin. Markuksen(kin) itsemurha se-

littyä sanoitusten mukaan osin sillä, että hyvinvointivaltion sijaan Suomi on yhteiskunta, jossa yksinäisyys ja päihtevievät henkiä ja rikkaat sortavat köyhiä:

Yhteiskunta sut kerrostalon
katolt alas tuuppaa

Kapitalistit duunaa köyhien
elämästä ankeen

Nuoret jo alaikäisinä väärälle
tielle lankee

Dokaa suomalaisen paranteen,
sammuu hankeen

Yksinäiset hiljaisuudes vetää auki
oman ranteen

Yhteiskunnan kehitykseen – tai pikemminkin rappioon – puututaan myös kohdassa: ”Ironista et kehuttiin kasvatusamme ennen / Nyt maailman terveimmät lapset vie itseltänsä hengen”. Kaiken kaikkiaan yhteiskunnan varjopuolia monella tavalla kertaava ja kritisoiva *Markus* voidaan nähdä sekä yksilön että yhteiskunnan kohtaloa pohtivana teoksena.

Toisena läheisen itsemurhaa käsittelevänä kappaleena tarkastelemme SeRoosan kappaletta *Isä* (2020). Se avaa näkökulmia myös läheisen itsemurhan itsemurhalle altistaviin vaikutuksiin, jotka ulottuvat traumasta sosiaaliin malleihin (esim. Cerel, Jordan & Duberstein 2008), stigmaan (Schreiber, Sands & Jordan 2017) ja niin kutsuttuun *epäoikeutettuun* eli kulttuuriselta ilmai-

sultaan rajoitettuun suruun (Doka 1999; Kosonen 2021). Kappaleessa nuori nainen, joka itsekin kamppailee mielenterveysongelmien ja itsemurha-ajatusten kanssa, pohtii vanhemman itsemurhan vaikutuksia omaan elämäänsä. Siten se on samanaikaisesti sekä itsemurhasurun että itsemurhahalun kuvaus:

Ja kun sä katsot pilven reunalta
Kuinka roikun psyykeeni reunalla
Toivon, en samaa valintaa tee
Kuule isä / Ootko ylpee musta
Jos selviin taistelusta
Johon sinut menetin

Kappaleessa kertojan lapsuudessa kuollut isä ei ole yksinkertaisesti kuollut vaan elossa kertojan ylisukupolvisessa traumassa. Hän on myös läsnä tämän taistelussa ”pilven reunalta” tarkkailevan todistajan ja lohduntuojan roolissa (”Turvaudun suhun tunteideni myrskyssä jäätävässä”). Isän läsnäolo myös kummittelee erilaisissa kokemuksissa (”Vuosii takaperin tunsin sut mun vieres bussis istumassa – Koskit olkapäätä sanoit: ’Pie-ni tyttöni sul ei oo hätää tässä’”). Kappaleessa tunnistetaan läheisen itsemurhan tuottamat vauriot, jotka voivat etenkin vanhemman kuolemassa olla mittavat (esim. Schreiber, Sands & Jordan 2017), mutta siinä ei syyllistetä menehtynyttä eikä liioin yhteiskuntaa. Kappalees-

sa tukeudutaan isän muistoon tilanteessa, joka on osittain tämän itsemurhan aiheuttama. Samalla osoitetaan ymmärrystä isän ratkaisulle kamppailun jaetun luonteen kautta (”Kai koit ettei missään oo mitää järkeä / Ja ymmärrän, oonhan samojen kysymysten äärellä / Mutta jäit jäljen jota on tosi vaikea käsitellä”).

Artistin mukaan kappale on autobiografinen ja käsittelee kaksivuotiaana koetun itsemurhan ja vailla isää eletyn elämän vaikutuksia, joiden käsittely ei ole ollut helppoa (SeRoosa 2020). Taus-toitus rakentaa käsitystä siitä, että hankalista asioista halutaan puhua, koska uskotaan, että näin voidaan auttaa myös muita vastaavien asioiden kanssa kamppailevia ihmisiä.

Tässä käsittelemiemme läheisen itsemurhaa tarkastelevan kappaleiden välillä esiintyy yhtäläisyyksien lisäksi kiinnostavia eroja. *Markusta* värittävä muistelufunktio ja vainajasta yhteiskuntaan osoitteleva syyllistävä sormi, kun taas *Isä* omaksuu omakohtaisemman ja anteek-siantoa kohti pyrkivän linjan, jossa kerrota ohjaa halu hyödyntää omaa traumaa toisten auttamiseksi. Kyse voi olla sukupuolittuneista kerronnan normeista tai tavoista, mutta toisaalta erot vaikuttavat heijastelevan laajempaa muutosta 2000-luvun alusta nykyhetkeä kohden: myös monissa muissa viimeaikaisissa läheisen itsemurhaa käsittelevissä kappale-

leissa käytetään omakohtaisempaa kerrota (Ricky-Tick Big Bandin *Pidä Valot Päällä*, 2018; Soul Valpion *Vielä Hetki*, 2022).

Tsemppaamisesta yhteiskuntakritiikkiin

Tässä luvussa kuvaamme, millaisiin sävyihin itsemurhasta kerrotaan. Ensinnäkin huomiomme kiinnittyy siihen, että aineistossa esiintyi paljon itsemurhasta ”poisrohkaisevia” kappaleita, joiden sävyt vaihtelivat kahden ääripään välillä. Varsin useat artistit puhuttelivat kuuntelijoita joko ottamalla itsemurhaan moraalisoivan näkökannan tai rohkaisten heitä jatkamaan elämäänsä paremman huomisen toivossa. Jaottelimme tämänkaltaiset kappaleet stigmatisoiviin ja tsemppaaviin. Helsinkiläisen Kapasiteettiyksikön (Andu, Tasis ja Uniikki) *Älä Nyt* (2004) lukeutuu itsemurhaa *stigmatisoiviin* kappaleisiin. Kappaleen pääviesti käy ilmi sekä sen nimestä että kerto-säkeestä, ja se käsittelee itsemurhaa yhtenä kappaleessa mainituista tyhmisistä teoista, joita kuulijan ei toivota tekevän. Tyhmyys myös yksilöityy: se ei rajoitu tällaisiin tekoihin vaan näyttätyy ”tyhmiä” tekevän ihmisen ominaisuutena, kuten kertosaie osoittaa: ”No, se mitä sä teet ei kuulu mulle yhtään, mut / Hei, älä ny vittu oo tyhmä”. Monet kappalees-

sa hyödynnetyt stigmatisoinnin keinot ovat tuttuja kulttuurisista diskursseista laajemmin. Tällaisia ovat esimerkiksi itsemurhan paikoittaminen nuoruuteen ja pelko itsemurhan sosiaalisesta tarttumisesta nuorten kesken (Gould, Jamieson ja Romer 2003). Myös *Älä Nyt* -kappaleessa ”Yksi nuori istuu yksinään nurkas / Mietti miten elämä on turhaa,” ja itsemurha näyttätyy pikemminkin sosiaaliselle imitaatiolle alisteisena hölmöilynä kuin monien psykologisten, sosiaalisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutamana ratkaisuna:

Tos on piri-laini, mut sun ei tarvii vetää sitä

Mitä muut tekee, sun ei tarvii tehdä sitä

Jos vaivut ikuiseen uneen, et pysty herää siitä

Sul on yks elämä ja oot tyhmä, jos et tiedä sitä

Toisenlaisena stigmatisoinnin keinona toimii erityisesti syyllistävä mielikuva lapsensa hautaavien vanhempien tuskasta: ”Mut vanhemmat, ne ei kuuhun laske lapsensa uurnaa / Tarkotus on vast vanhana kuolla”. Kappaleen stigmatisoiva henki tiivistyy introssa, jota kutsutaan räpin sisällä käsitteellä ”alkuläpät” (engl. *ad lib*) ja jossa kappaleen räppärit huutelevat ryhmämaskuliinisuuden konventioita mukailen:

Hei, hei, etsä ny oikeesti voi olla tosissas

Mä tiään et itelläki on aina joskus välil semmosii et

Maaailman parhait ideoi

Mut ei se tarkota et ne välttämät on maaailman parhait ideoi

Kyl sä tiät mitä mä meinaan hei?

Oikeesti, hä?

Älä ny, älä ny, et oo tosissas

Älä ny, vittu, lopeta, lopeta toi

Kappaleen voi kokonaisuudessaan nähdä ilmentävän huolta nuorista ihmisistä, mutta tämä huoli määrittyy nuoruuden ongelmien ja itsemurhan leimaamisen ja vähättelyn kautta. Nuoruuden leimakirves ei sekään ole itsemurhan tapauksessa täysin osuva: vaikka Suomessa nuorten itsemurhat ovat yleisempiä kuin monissa muissa maissa, elämänsä oman käden kautta päättää edelleen enimmäkseen mediaani-ikältään 46-vuotias mies (Tilastokeskus 2021).

Tamperelaisten Flegmaatikkojen (Leijonamieli, Tiedemies ja Spesialisti) *Selkäranka* (2012) lähestyy omaehtoista kuolemaa puolestaan toivoa antavasta ja rohkaisevasta, *tsemppaavasta* näkökulmasta. Jo kappaleen nimen voi nähdä viittaavaan selkärangan kasvattamisen metaforaan: voimaan ja rohkeuteen mennä eteenpäin. Itsemurhaan johtavina syinä korostuvat huonot elämänva-

linnat, alkoholismi, mielenterveyden kysymykset ja sopeutumattomuus yhteiskuntaan ("pyöreitä palikoita kulmikkaisiin reikiin"). Vaikeaksi koetusta, uuvuttavasta ja ristiriitaisestakin tilanteesta on hankala nähdä reittiä ulos ("Kierrän noidankehää, mut ei riitä voimat enää / Haluun lopettaa tän kaiken, silti elää").

Sanoituksissa rakentuu kuva, että mikä tahansa ratkaisu olisi hyvä, jos se vain toisi päätöksen pahalle ololle ("Mun on pakko päästä alas sillankaiteeltani / ja vain pudota suuntaan tai toiseen"). Kappaleen kertosäkeessä valetaan kuitenkin uskoa omaan nousemiseen hankalasta tilanteesta selkärangan ja kantavien jalkojen ruumiillisten metaforien kautta, jotka rinnastuvat vakaina, pysyvinä tekijöinä suhteessa kertojan "heittelevään mieleen" ja siitä johtuvaan haluun kuolla:

Mul on kaksi omaa jalkaa, jotka
mua taas joku päivä kantaa
Siihen asti kasvatan selkärunkaa
Sun kans selvitetty umpisolmust
elämänlankaa
Mä lupaan, et nää jalat vielä kantaa
Kaksi jalkaa, jotka mua taas
joku päivä kantaa
Siihen asti kasvatan selkärunkaa

Jalat ovat siis olemassa, mutta ne tarvitsevat vain paremman kantokyvyn, joka "joku päivä" saavutetaan. Säkeiden "Sun

kans selvitetty umpisolmust elämänlankaa / Mä lupaan, et nää jalat vielä kantaa" voi tulkita kertovan ihmisestä, joka antaa kertojalle voimia jatkaa elämää. Kertosäe sekä aloittaa kappaleen että päättää sen, usean toiston myötä. Rungas toisteisuus kappaleen lopussa valaa toivoa ja kannustaa myös kuulijaa jaksamaan eteenpäin.

Toiveikkuutta rakennetaan myös itsemytätunnon ja anteeksiannon teemojen kautta. Esimerkiksi säkeet "Silti joka aamu katon itseäni peilistä ja lupaan elää ilman eilistä" ja "Jos pitää liikaa kii, ei pysty hengittämään" toimivat ikään kuin armollisuutta korostavina elämänohjeina. Näin kappaleessa rakentuu niin ikään *Nyt*-kappaleessa kaituttuja tietoisien läsnäolon filosofiaan kiinnittyviä oppeja.

Stigmatisoivien ja tsemppaavien kappaleiden kategoriaa yhdistää se, että molemmissa yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta ilmiöstä puhutaan usein yksilötason ongelmana: vastuu jaksamisesta on lopulta yksilöllä, on kyse sitten kappaleista, jotka taivuttelevat yksilöä elämään leimaamalla itsemurhan tyhmäksi teoksi, tai kappaleista, joissa kuulijaa rohkaistaan selviytymään paremman huomisen toivossa. Näin ollen itsemurhan kerrontaan heijastuvat uusliberaalit, yksilöä korostavat kertomukset, jotka redusoi-
vat yhteiskunnallisia ongelmia yksilölli-

selle tasolle. Esimerkiksi Kristiina Brunila (2014) on kritisoinut tämänkaltaista "terapiakulttuuria", jossa jaettujen ongelmien ratkaisussa korostuvat yksilöiden ominaisuudet.

Tämän lisäksi aineistossamme esiintyy kuitenkin myös kappaleita, joiden sävyt kytkeytyvät itsemurhaan yhteiskunnallisena kysymyksenä. Tältä osin aineistomme jakautuu *karnevalistisiin* kappaleisiin, joissa yhteiskunnallisesta ongelmasta räpätään kepeään sävyyn, sekä vakavampiin, *yhteiskuntakriittisiin* kappaleisiin. Esimerkkimme *karnevalistisesta* näkökulmasta on jyväskyläläisten, toistaiseksi pienemmistä rap-piireistä tunnettujen Kouran & TBI:n kappale *Hirttoköysirata* (2017). Karnevalistisuutta kappaleelle luovat – sanaleikkimäisen nimen ohella – sanoitusten mustan humoristiset viittaukset erilaisiin mielikuvituksellisiin itsemurhametodeihin ja sen menevä, funkahtava poljento. *Hirttoköysiradan* ohella aineistossamme monen muunkin kappaleen taustat ovat jollakin tavalla karnevalistiset – jazzihaivat, iskelmämaiset, rallattelevat.

Kertojat puhuvat pääosin minä-muodossa nimetessään useita itsemurhatapoja, joista osa on liioiteltuja ("hyppään laiturilta kengät betoniset jalas", "haluun pääni laskee junaradal", "aamuisin rotanmyrkkyy sekaan Cheeriosin"). Viitteitä on otettu myös toisista kulttuurista,

etenkin japanilaisesta kunniaitsemurha-kulttuurista, jonka ”harakireistä” ja ”seppukuista” puhutaan mitä mielikuvituk-sellisimpien itsemurhatapojen luettelos-sa. Kappaleessa esiintyy myös viittaus ”kerho 27:ään” (*The 27 Club*), joka koos-tuu 27-vuotiaina kuolleista muusikoista ja näyttelijöistä, kuten Kurt Cobainista ja Jim Morrisonista (”kun Cobainin ja Morrisonin Jimin tavoin meen, niin – jätänkö itsestäni meemin”). Karnevalis-mia huokuu myös kertojan hankaluus päättää päivänsä näistä loppumattomis-ta yrityksistä huolimatta (”Terää vään-sin ja käänsin, mut sydänlyöntini ei hii-punu”). Syyksi itsemurha(halu)lle esi-tetään kertojan mielenterveyden rakoi-lua (”onko psyykkeeni hajoamassa pie-niin osiin”). Kertoja myös kuvailee tie-tylnaista välinpitämättömyyttä ja väsy-mystä elämään (”On mulle täysin sama vaikka kaikki paha ylle sataa”). Lisäksi puhutaan ”hullusta mielestä”, ”hukkaan valuvasta elämästä” ja ”tragikoomisesta elämästä”, jonka päättäminen itsemur-han kautta olisi ”loogista”. Sanoitukset tuovat niin ikään esille ajatuksen itse-murhan itsekkyydestä (”Teot itsekkäät ei johda minnekään”) ja itsemurhasta yrityksenä saada huomiota (”huomion-kipeä lapsi”), mutta samalla ne kertovat umpikujasta, josta ei voi nousta, eli osoit-tavat myös tietynlaista hyväksyntää itse-murhaa kohtaan. Otsikosta sanoituksiin

asti kantava ajatus ”hirttoköysiradasta” voitaneen myös nähdä yhteiskuntakri-tiikkiinä; tätä pitkin yksilöt joutuvat kul-kemaan.

Viimeisessä säkeistössä kerronta vaihtuu sinä-muotoon ja musiikin pol-jento muuttuu. Muutokset korostavat näkökulman vaihtumista: viimeinen sä-keistö puhutteleeekin kuulijaa edellä kä-sittelemiemme stigmatisoivien ja tsemp-pikappaleiden hengessä ja muistuttaa it-semurhaa edeltävän umpikujan vaka-vuudesta sekä kuoleman peruuttamatto-muudesta: ”Kuljet tietä jonne ei voi juos-ta perään / Elät unessa josta ei voi nousta enää / Tiedän ettei meitä odoteta mul-lan alla / Ettei ongelmia ratkaista kuo-lemalla”. Ajatus elämästä ja kuolemasta on luonteeltaan sekulaarinen: tämä on ainut elämä eikä kuoleman jälkeen ole muuta kuin tyhjyyttä.

Vaikka yhteiskuntakriittisyyttä on yllä käsitelty jo useamman kappaleen ohessa, ensisijaisesti *yhteiskuntakriitti-senä* kappaleena analysoimme lopuksi Herra Huun kappaletta *Ammatinvalinta* (2012). Tämä rap-artisti Huge L:n alter egon nimellä julkaistu kappale kertoo tarinan masentuneesta duunarista, joka ampuu vailla selitystä esimiehensä (”Tä-nä iltana juon humalat ja sammun tohon / Mut sitä ennen mun on tehtävä tää / Ku mul ei oo mitään menetettävää”), ja ajaa sitten tarkoituksella kolarin (”Ei mul oo

mitään mahista / ajomatkal kotiin pääs-tän irti ratista”). Tapaturmaa saattelee kappaleen ääninauhalla kaikuva auto-kolarin äänimaisema. Tätä seuraavassa kertosaäkeessä kertoja itkee itsemurhayri-tyksensä jälkeen, mikä selittyy kertojan väkivallanteoilla ja sairaalla maailmalla: ”Itkin mitä tein mun esimiehelle / Tai mitä tää maailma teki mun mielelle”.

Ensimmäinen säkeistö sisältää näi-den väkivallantekojen kuvausten lisäksi yhteiskuntakriittistä pohdintaa maail-man epäkohdista: aamuisin herätessä elämä tuntuu merkityksettömältä, ih-miset ovat tylyjä toisilleen, media uutisoi lakkaamatta sodista ja yhteiskunta on ra-kennettu siten, että rikkaat vievät köyhil-tä ja systeemi alistaa heikkoa. Tässä mie-lissä *Ammatinvalinta* asettuu samaan kontekstiin kuin esimerkiksi *Markus*. Yksilölle tarjolla olevat keinot eivät kom-pensoi kurjuutta: ”Mun sinisilmät ei kes-tänyt / Eikä tää lääkitys mun ajatuksii es-tänyt”. Toisessa säkeistössä kertoja herää sairaalasta ja ihmettelee, miten ironista on saada apua vasta, kun on surman-nut ihmisen ja yrittänyt itsemurhaa (”Se on ironist, et nyt saan taas apua”). Täl-tä osin kappale jatkaa *Viimeisen koulu-päivän* yhteydessä esitettyä kritiikkiä sii-tä, että avuntarpeessa olevilta yksilöiltä evätään apu.

Kun rap-kappaleissa rakentuvia sä-vyjä katsotaan kokonaisuutena, määräl-

lisesti korostuvat erityisesti rohkaisevat ja tsemppaavat kappaleet sekä ymmärättävä, myötätuntoa osoittava sävy omaehtoista kuolemaa ja itsemurhantekijöitä kohtaan. Miltei kaikki stigmatisoiviksi määrittelemämme kappaleet sijoittuvat 2000-luvun alkuun. Siten itsemurhan kertojapositioiden lisäksi myös rap-kappaleiden sävyt ilmentänevät muutosta 2000-luvun alusta nykyhetkeä kohden.

Lopuksi

Tässä artikkelissa olemme tarkastelleet itsemurhaa, tai omaehtoista kuolemaa, suomalaisessa rap-musiikissa kolmen tutkimuskysymyksen valossa: 1) millaisiin motiiveihin itsemurha kytketään, 2) kenen itsemurhasta tai itsemurhahaluista artistien sanoituksissa puhutaan, sekä 3) millaiseen sävyyn itsemurhaa käsitellään. Omaehtoinen kuolema esiintyy suomalaisessa rap-musiikissa varsin monipuolisissa yhteyksissä – kattaahan itse aineistokin yli kaksikymmentä vuotta suomiräpin historiaa ja ilmentää myös ympäröivää yhteiskuntaa, jonka puheen tavat ovat olleet muutoksessa. Aineistossamme rakentuikin itsemurhan ympärille monenlaisia ja moniäänisiä diskursseja.

Paitsi moniäänistä ja ajassa elävää, itsemurhasta räppääminen on myös

interdiskursiivista, eli se suhteutuu muihin kulttuurisiin diskursseihin itsemurhasta: suomiräpissä sekä ammennetaan muista aiheista käsittelevistä kerronnan tavoista että varioidaan niitä. Monet kappaleet lähestyvät itsemurhaa suhteessa omaehtoisen kuoleman medikalisaatioon (*Nyt*), viittaavat moniin mediotuihin kuolemantapauksiin (*Viimeinen koulupäivä* ja *Hirttoköysirata*) ja keskustelevat kulttuuristen stereotyyppien kanssa. Tällaisia stereotyyppisiä ovat esimerkiksi itsemurhan paikoittaminen nuoruuteen (*Älä Nyt*) tai sen kansallisten ulottuvuuksien kommentointi (*Jumalan Selän Takana*).

Yhtenä suomiräpin diskursiivisena erityispiirteenä korostuu se, että sen varhaisvaiheista saakka itsemurhaa on käsitelty niin sanotuissa tribuuttikappaleissa, läheisen itsemurhan aiheuttamien tuntemusten kautta. Tässä diskursissa korostuvatkin jälkeenjääneiden perspektiivi, muistelu ja itsemurhan sureminen. Diskurssin juuret vaikuttavat ulottuvan myös pidemmälle suomalaisen musiikin historiaan.⁶ Toisaalta itsemurhan käsittely näyttää muuttuneen omakohtaisemmaksi ajan saatossa, jolloin myös itsemurhaan johtavien syiden ja kuolemanhalun kanssa kamppailun käsitteilylle on avautunut tilaa. Siksi voidaankin spekuloida, missä määrin läheisen kuoleman kautta itsemurhan tematiikka

tarkastelleet tribuuttikappaleet ovat avanneet väylää itsemurhan käsittelylle silloin, kun se koskettaa itseä.

Monilta osin itsemurhan rap-diskursseja kuvaa *holistisuus*, eli tunnistettujen syiden moniperustaisuus ja omaehtoista kuolemaa inhimillistävä ote. Tämän holistisuuden kautta rap-genre kommunikoi mielenkiintoisella tavalla itsemurhan medikalisoituneen diskurssin kanssa, jossa itsemurha sidotaan ensisijaisesti mielenterveyden diagnostitaviin häiriötiloihin (Jaworski 2014; Marsh 2010; Kosonen 2020). Vaikka itsemurha liitetään myös aineistossamme masennukseen ja muihin mielenterveyden häiriöihin, psykologiset motiivit piirtyvät esiin pitkälti holistisessa kontekstissa, jossa itsemurhan tai sitä selittävän masennuksen taustalta tunnustetaan enenevästi myös sosiaalisia ja sosiologisia tekijöitä.

Medikalisaatiota ei varsinaisesti itsemurharäpin diskursseissa haasteta tai kumota, vaan holistisuus asettuu sen kanssa jatkumoon. Aineistosta piirtyykin tässä yhteydessä kiinnostavalla tavalla esiin erityisesti itsemyötätuntoa ja elämäntaitojen oppimista painottava diskurssi, joka on korostunut läntisissä kulttuureissa mindfulness-ilmion myötä. Diskursissa tähdennetään paitsi kuolemanhalun inhimillisyyttä ja universaaliutta, myös armollisuuden, tietoisien läs-

näolon ja sisäisen viisauden voimaa itsemurha-ajatuksista selviämiseksi. Tämän myötä medikalisaatiossa korostunut kuva itsemurhan taustalla piilevistä mielenhäiriöistä omaksutaan, samalla kun kieltäydytään itsemurha-ajatuksiin ”poikkeustiloina” liittyvästä stigmasta tai lääketieteellisten auktoriteettien määrittelyvallasta.

Tässä kontekstissa räpin tapa suhtautua itsemurhaan rakenteellisena ongelmana on kahtiajakoinen. Yhtäältä itsemurha asettuu yhteiskuntakritiikin välineeksi, joka sekä kieli yhteiskunnallisten ongelmien vakavuudesta että sijoittaa itsemurhan seuraukseksi yhteiskunnallisista eikä yksilötason ongelmista. Toisaalta itsemurha näyttyy sellaisessa uusliberalistisessa kontekstissa, jossa omaehtoisesta kuolemasta kertomista ohjaa normatiivisuuteen saakka ajatus yksilön omista mahdollisuuksista vastustaa elämän vastoinkäymisiä ja yhteiskunnan kärsimystä tuottavia rakenteita. Näin ollen itsemurhaan kohdistuu sellaisia terapiakulttuurille ominaisia oletuksia, jotka eivät ole täysin ongelmattomia (esim. Brunila 2014).

Aineistossamme korostuvasta itsemurhatunnon eetoksesta kirjoittaa toisenlaisessa kulttuurisessa kontekstissa myös esimerkiksi Thomas James Reilly brittiläisen rap-artisti Dizzeen Rascalin kappaleeseen *Do it* liittyen:

Tässä yhteydessä itsemurha ei ole raukkamainen teko, vaan enemmänkin sukua kreikkalais-roomalaiselle kunnioitettavan kuoleman ideaalille, joka vaatii rohkeutta. Hän [Dizze] kuitenkin rohkaisee kuulijoita löytämään oman vahvuutensa mentaalisia vaikeuksia kohdatessa. Hiphopin viestinä on, että on normaalia tuntea masennusta, eikä sen myöntäminen välttämättä ole heikkouden tunnustamista. (Reilly 2013, 408.)

Vaikka myötätuntoinen sävy värittää suomiräpin diskursseja itsemurhasta, Reillyn mainitsemaa kunnioitettavan kuoleman ajatusta ei aineistostamme löydy muuta kuin japanilaisten kunniaitsemurhametodien karnevalisoinnin kautta. Voidaan tulkita, että siltä osin, että itsemurha nimettäisiin esimerkiksi yksilön äärimmäisen vapauden ilmaukseksi (esim. Foucault 1978, 138–139), suomiräpin diskursseihin kohdistuu tiettyjä reunaehtoja siihen liittyen, mitä tabuluontoisesta omaehtoisesta kuolemasta voidaan sanoa ja mitä ei.

Monilta osin räpissä rakentuvien diskursseiden voi silti tulkita normalisoivan hankalista aiheista kertomista. Aineistomme sukupuolijakauman huomioon ottaen suomiräpin itsemurhadiskursseja yleisesti luonnehtiva ymmärtävyys ja pehmeys on yllättävää. Onhan rap-musiikki perinteisesti edustanut miesten dominoimaa ja maskuliinista puheen-

partta. Afrikkalaisamerikkalaisesta kulttuurista ammentava musiikinlaji on usein pohjautunut ajatukseen miehistä vahvoina, resilientteinä tekijöinä (Rose 1994). Myös tarkastelemamme aineisto kertoo itsemurhasta ja itsemurhahalusta enimmäkseen suomalaisten miesrääppäreiden suulla.

Se, miten itsemurhan kaltaisista hankalista aiheista puhutaan räpin sisällä, ei ole vailla merkitystä. Hiphopin arvo ja merkitys terapeuttisena välineenä, niin yksilölle kuin yhteisöllekin, näkyy hyvin esimerkiksi ”hiphop parantavana keinona” -ajattelussa (Segalo 2006): hiphopin kautta voi käsitellä ja purkaa erilaisia traumoja ja kipupisteitä. Myös Kresovichin ja kollegoiden (2021, 291) mukaan ”Rap-muusikot – toimivat roolimalleina entistä monimuotoisemmalle kuulijoiden yleisölle. Sanoitustensa välityksellä näillä artisteilla on potentiaalia muuttaa keskustelua mielenterveydestä ja vähentää siihen liittyvää stigmaa”.

Vaikka edellinen argumentti asettuikin osaksi yhdysvaltalaisesta kontekstista, sillä, miten itsemurhia käsitellään räpissä, on suurta merkitystä myös pohjo-lan perukoilla. Suomalaisessa kontekstissa, jossa itsemurha ”kansantautina” kytkeytyy kansalliseen narratiiviin ja jossa itsemurhakuolleisuuteen vaikuttaa myös sitä koskeva puhumattomuuden kulttuuri, itsemurhan stigmat ja

tabuluonteisuuden murtaminen esimerkiksi räpin kautta on tärkeää ja ajankoh- taista. Yhä edelleen oman käden kaut- ta kuolevat pääsääntöisesti suomalaiset miehet. Räpin esimerkki on siis merki- tyksellinen myös miesten hyvinvointiin vaikuttavien, tunteiden käsittelyä ja niis- tä puhumista käsittelevien normien – ja niiden purkamisen – kannalta.

VIITTEET

1. Kerroimme tutkimuksestamme henkilöko- haisissa sosiaalisen median profiileissamme (Instagram ja Facebook) ja pyysimme vihjeitä itsemurhaa käsittelevistä rap-kappaleista. Sama- laista periaatetta hyödynsimme hiphop- tutkimusverkoston seminaariesitelmässämme 6.10.2022 ja Westinen luentokurssilla ”Suomalainen hiphop-kulttuuri” (Jyväsky- län yliopisto, kevät 2023). Lisäksi teimme täydentäviä hakuja Google-hakukoneella, sanoilla ”itsemurha” ja ”räp” tai ”hiphop” eri kirjoitus- ja taivutusmuodoissaan.
2. Hiphop-tutkimus on monitieteistä, joten kaikenkattavaa tai samanmielistä termino- logiaa ei ole. Rap-lyriikoita analysoitaessa voidaan puhua yhtä lailla tekijästä, subjek- tista, alter egoista kuin kertojastakin. Tässä yhteydessä olemme valinneet käyttäen käsitettä kertoja, sillä se kuvaa mielestämme hyvin sitä, miten ja millaisia tarinoita – kertojan, observoijan kautta – sanoituksissa rakentuu, erityisesti itsemurhaan liittyen.
3. Tämä kaari suljetulle osastolle ja terapiaan toistuu usein, esimerkiksi Herra Huun kap- paleessa *Ammatinvalinta* (2012) sekä Soul Valpion kappaleessa *Vielä Hetki* (2022).
4. Samanlainen kytkös itsemurhan ja suoma- laisuuden välillä esiintyy myös monessa muussa aineistomme kappaleessa: Julma Henrin & Syrjäytyneiden *170306* (2007), Solosen & Asan *Tesse* (2009) ja Pyhimyksen *Paranoid #12* (2011).
5. Vuonna 1997 oman kätensä kautta meneh- tynyt Heikinheimo oli musiikkitoimittaja ja -kriitikko, joka oli murskaavien kritiikkiensä tähden kiistelty hahmo.
6. Esimerkiksi Pelle Miljoonan *Gabriel* (1979), Apulannan *Iloina* (1995) ja Anssi Kelan *Mikan Fajian BMW* (2001) lähestyvät itsemurhan tematiikkaa vastaavasta kulmasta käsin.

LÄHTEET

Aaron, Michele (2014) *Death and Moving Image: Ideology, Iconography and I*. Edinburgh: Edin- burgh University Press.

Ballard, Mary E. & Coates, Steven (1995) The immediate effects of homicidal, suicidal and non- violent heavy metal and rap songs on the moods of college students. *Youth Society* 27(2), 148–168.

Brunila, Kristina (2014) The rise of the survival discourse in an era of therapisation and neo- liberalism. *Education Inquiry* 5(1), 7–23. DOI: <https://doi.org/10.3402/edui.v5.24044>

Canetto, Silvia & Lester, David (1995) Gender and the primary prevention of suicide mortality. *Suicide and Life-Threatening Behavior* 25(1), 58–69.

Cerel, Julie, Jordan, John R. & Duberstein, Paul R. (2008) The impact of suicide on the family. *Crisis* 29(1), 38–44.

Cheng, Gijin, Li, Hong, Silenzio, Vincent & Caine, Eric D. (2014) Suicide contagion: A sys- tematic review of definitions and research utility. *PLoS ONE* 9(9), 1–9.

Cohen, Jeffrey & Brooks, Robert (2018) The construction of school bullying as a social problem. Teoksessa A. Javier Treviño (toim.) *The Cambridge Handbook of Social Problems*. Cambridge: Cambridge Uni- versity Press, 237–252. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108550710.015>

Doka, Kenneth J. (1999) Disenfranchised grief. *Bereavement Care* 18(3), 37–39.

Foucault, Michel (1978) *The History of Sexuality, Vol 1: An Introduction*. Pantheon Books.

Fried, Carrie B. (2003) Stereotypes of music fans: Are rap and heavy metal fans a danger to themselves or others. *Journal of Media Psychology* 8, 1–13.

Gould, Madelyn, Jamieson, Patrick & Romer, Daniel (2003) Media contagion and suicide among the young. *American Behavioral Scientist* 46(9), 1269–1284.

Hinds, Jay-Paul (2021) Spitting rhymes ’til mourning comes: An exploration of hip-hop, suicidal thoughts, and spiritual lament. *Pastoral Psychology* 70, 315–334.

Jansz, Jeroen (2000) Masculine identity and restrictive emotionality. Teoksessa Agneta H. Fischer (toim.) *Gender and Emotion. Gender and Emotion: Social Psychological Perspectives*. Cam- bridge: Cambridge University Press, 166–186.

Jaworski, Katrina (2014) *The Gender of Suicide: Knowledge Production, Theory and Suicidology*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited.

Jääntti, Saara, Heimonen, Kirsi, Kuuva, Sari & Mäkilä, Annastiina (2019) (toim.) *Hulluus ja kulttuurinen mielenterveystutkimus*. Jyväskylä: Nykykulttuuri.

Kosonen, Heidi (2017) Hollywoodin nekro- manssi. Naisen ruumiiseen kiinnittyvä itsemurha elokuvien sukupuolipolitiikkana. Teoksessa Sanna Karkulehto & Leena-Maija Rossi (toim.) *Sukupuoli ja väkivalta: lukemisen etiikkaa ja politiikkaa*. Helsinki: SKS, 95–119.

Kosonen, Heidi (2020) *Gendered and Contagious Suicide: Taboo and Biopower in Contemporary Anglophone Cinematic Representations of Self-Willed Death*. Väitöskirja. Jyväskylä dissertations 292: Jyväskylä.

Kosonen, Heidi (2021) Rituaalikuolema ja per- hetragedia: Itsemurhan määrittely ja tabuon- teisuus Midsommar – Loputon yö -kauhueloku- vassa (2019). *Lähikiva* 34(2–3), 23–42. DOI: <https://doi.org/10.23994/lk.111159>

Kosonen, Heidi (2024) Disabled bodies, hurting emotions: Suicide and toxic masculinity in *The Fall* (2006). Teoksessa Pauline Greenhill & Jennifer Orme (toim.) *Just Wonder: Shifting Perspectives in Tradition*. Utah State Press, 115–135. DOI: <https://doi.org/10.7330/9781646425853.c006>

Kresovich, Alex, Reffner Collins, Meredith K., Riffe, Daniel & Dillman Carpentier, Fran- cesca R. (2021) A content analysis of mental health discourse in popular rap music. *JAMA Pediatric* 175(3), 286–292. DOI: <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2020.5155>

Littlejohn, John T. & Putnam, Michael T. (2010) Empowerment through taboo: Probing the sociolinguistic parameters of German gangsta rap lyrics. Teoksessa Marina Terkourafi (toim.) *Lan- guages of Global Hip Hop*. London: Continuum, 120–138.

Marsh, Ian (2010) *Suicide: Foucault, History and Truth*. Cambridge: Cambridge University Press.

Martin, Graham, Clarke, Michael & Pearce, Colby (1993) Adolescent suicide: Music refer- ence as an indicator of vulnerability. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 32, 530–535.

- Miettinen, Riikka (2019) Itsemurha varhaismodernilta ajalta nykypäivään. Teoksessa Ilona Pajari, Jussi Jalonen, Riikka Miettinen & Kirsi Kanerva (toim.) *Suomalaisen kuoleman historia*. Helsinki: Gaudeamus, 183–207.
- Minois, Georges (1999) *History of Suicide: Voluntary Death in Western Culture*. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Morgan, Joan (2000) *When Chickenheads Come Home to Roost: A Hip-hop Feminist Breaks It Down*. New York: Simon & Schuster.
- Morris, Marika & Crooks, Claire (2015) Structural and cultural factors in suicide prevention: The contrast between mainstream and Inuit approaches to understanding and preventing suicide. *Journal of Social Work Practice* 29(3), 321–338. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/02650533.2015.1050655>
- Myllykangas, Mikko (2014) *Rappeutuminen, tiedostamaton vai yhteiskunta? Lääketieteellinen itsemurhatutkimus Suomessa vuoteen 1985*. Tampere: Juvenes Print.
- Pajari (Kemppainen), Ilona (2014) Kuolemanrituaalit Suomessa. Teoksessa Outi Hakola, Sari Kivistö & Virpi Mäkinen (toim.) *Kuoleman kulttuurit Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 87–106.
- Pakarinen, Anna (2024) ”Meen niin äärrajoille, että mun pääni hajoilee”: Runollisen resilienssin poetiikkaa rap-artisti Cheekin tuotannossa. Teoksessa Saija Isomaa, Samuli Björninen, Mari Hatavara & Nanny Jolma (toim.) *Kirjailijapoetiikat – Poetiikan näkökulmia kirjailijoiden tuotantoon*. Helsinki: SKS, 274–297.
- Paleface & Salminen, Esa (2019) *Kolmetoista kertaa kovempi: Rääpärin käsikirja*. Helsinki: Like.
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2019) *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Rantakallio, Inka (2019) *New Spirituality, Atheism, and Authenticity in Finnish Underground Rap*. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Reilly, Thomas James (2013) Hip-hop and psychiatry: a fair rap? *The British Journal of Psychiatry* 203, 408. DOI: <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.113.127027>
- Rose, Tricia (1994) *Black Noise. Rap Music and Black Culture in Contemporary America*. Hanover, NH: University Press of New England.
- Routio, Pentti (2007) *Tuotetiede – tuotteiden kehittämistä avustava tutkimus*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu. <https://docplayer.fi/2843619-Routio-tuotetiede-tuotteiden-kehittamista-avustava-tutkimus.html> (Tarkistettu kesäkuussa 2023)
- Sabo, Don (2010) Masculinities and men's health: Moving toward post-Superman era prevention. Teoksessa Michael S. Kimmel & Michael A. Messner (toim.) *Men's Lives*. 8. painos. London: Pearson Education, 243–260.
- Schneidman, Edwin (1985) *Definition of Suicide*. New York: John Wiley & Sons.
- Schreiber, Jennifer K., Sands, Diana C. & Jordan, John R. (2017) The perceived experience of children bereaved by parental suicide. *Omega* 75(2), 184–206. DOI: <https://doi.org/10.1177/0030222815612297>
- Segalo, Puleng (2006) The psychological power of rap music in the healing of black communities. *Muziki: Journal of Music Research in Africa* 3(1), 28–35.
- SeRoosa (2020) Henkilökohtainen Facebook-päivitys 6.3.2020. <https://www.facebook.com/noseroosa/posts/906647966443992/> (Tarkistettu kesäkuussa 2023)
- SoBs (2023) How suicide bereavement is different. Survivors of Bereavement by Suicide. <https://uksobs.org/for-professionals/how-suicide-bereavement-is-different/> (Tarkistettu marraskuussa 2023)
- Sommer-Rottenburg, Doris (1998) Suicide and language. *Canadian Medical Association Journal* 159(3), 239–240.
- Stack, Steven & Bowman, Barbara (2009) Suicide motives in 61 works of popular world literature and in comparison to film. Teoksessa Steven Stack & David Lester (toim.) *Suicide and the Creative Arts*. New York: Nova Science Publishers, 113–124.
- Suoranta, Juha & Rynnänen, Sanna (2016) *Taisteleva tutkimus*. 2. päivitetty painos. Helsinki: Into.
- Tieteen Termipankki (2023) Holistinen. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:holistinen> (Tarkistettu huhtikuussa 2023)
- Tilastokeskus (2021) Itsemurhia aiempaa vähemmän. https://www.stat.fi/til/ksyyt/2020/ksyyt_2020_2021-12-10_kat_007_fi.html (Tarkistettu syyskuussa 2023)
- Uschanov, Tommi (2012) *Miksi Suomi on Suomi?* Helsinki: Teos.
- van Hoof, Anton J.L. (1990) A longer life for 'suicide': When was the Latin word for self-murderer invented? *Romanische Forschungen* 102(2/3), 255–259.
- Verkko, Veli (1949) *Lähimmäisen ja oma henki. Sosiaalipatologisia tutkimuksia Suomen kansasta*. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisu – B-sarja N:o 33. Jyväskylä: K. J. Gummerus Osakeyhtiö.
- Westinen, Elina (2014) *The Discursive Construction of Authenticity: Resources, Scales and Polycentricity in Finnish Hip Hop Culture*. Jyväskylä Studies in Humanities 227. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Westinen, Elina (2023) *Aina ollu tääl. Suomiräp 4.0*. Helsinki: Johnny Kniga.
- Westinen, Elina & Rantakallio, Inka (2019) ”Keep it real”: Rap-artistien näkemyksiä autenttisuudesta. Teoksessa Venla Sykäri, Inka Rantakallio, Elina Westinen & Dragana Cvetanović (toim.) *Hiphop Suomessa: puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 124–149.

FT Heidi Kosonen toimii tutkijatohtorina Jyväskylän yliopiston musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella. Hän tarkasteli väitöskirjassaan itsemurhan elokuvarepresentaatioita tabun ja biovallan näkökulmista, ja on sittemmin toiminut tutkijana useissa affektiivisia nykyaikakulttuurin ilmiöitä käsittelevissä tutkimusprojekteissa. Kosonen on julkaissut itsemurhaan liittyvistä teemoista lukuisia artikkeleita sekä englanniksi että suomeksi.

FT Elina Westinen toimii akatemia-tutkijana Nuorisotutkimusverkostossa. Hän tutkii suomalaista hiphop-kulttuuria, rotua etnisyyttä ja kuulumista/kuulumattomuutta, ja on julkaissut aiheesta laajalti niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Westinen toimii Hiphop Suomessa -tutkimusverkoston puheenjohtajana.

Liite 1. Artikkelissa tarkasteltu aineisto

Nro	Esittäjä	Kappale	Vuosi	Kategoria
1.	Ainty	<i>Aiemmin Kenties</i>	2022	2. omakohtainen, 3. stigmatisoiva
2.	Asa & Timo Pieni Huijaus	<i>Yksinäisyyden ja yhtenäisyyden vuori</i>	2006	1. holistinen, 2. omakohtainen, 3. tsemppaava
3.	Avain	<i>Markus</i>	2001	2. läheistä sureva, 3. yhteiskuntakriittinen
4.	Cheek	<i>Sikaryhmä</i>	2004	2. läheistä sureva
5.	Edorf	<i>Viiltävä Rakkaus</i>	2010	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt, 2. omakohtainen
6.	Ezkimo	<i>Entinen</i>	2002	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt,
7.	Flegmaatitot	<i>Selkäranka</i>	2012	2. omakohtainen, 3. tsemppaava
8.	Hassan Maikal feat. Ibe	<i>Yksinäistä</i>	2021	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt, 2. omakohtainen, 3. tsemppaava
9.	Herra Huu (Huge L)	<i>Ammatinvälinta</i>	2012	1. holistinen, 2. omakohtainen, 3. yhteiskuntakriittinen
10.	Hullutiedemiesh	<i>Hyvästi (itsemurhakirjeet)</i>	2003	1. holistinen, 2. omakohtainen, 3. stigmatisoiva
11.	Julma Henri & Syrjäytyneet	<i>170306</i>	2007	1. holistinen
12.	JVG	<i>Onks paavil iso partsi</i>	2022	3. tsemppaava
13.	Kapasiteettiykkö	<i>Älä nyt</i>	2004	3. stigmatisoiva
14.	Koura + TBI	<i>Hirttoköysirata</i>	2017	3. karnevalistinen (+ yhteiskuntakriittinen)
15.	Leijona	<i>Elän ennen kuin kuolen</i>	2004	2. läheistä sureva, 3. stigmatisoiva (+ tsemppaava)
16.	Lukas Leon	<i>Hotelli Helsinki</i>	2021	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt
17.	Mercedes	<i>Viimeinen koulupäivä</i>	2018	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt, 2. omakohtainen 3. yhteiskuntakriittinen
18.	MKDKMSK (& Pyhimys)	<i>Surullinen Klowni</i>	2019	1. holistinen (+ sosiologiset/sosiaaliset syyt)
19.	Näkökulma	<i>Ovet</i>	2008	2. läheistä sureva, 3. tsemppaava
20.	Paperi T, Khid	<i>Hys</i>	2020	3. yhteiskuntakriittinen
21.	Pyhimys	<i>Paranoid #12</i>	2011	1. holistinen
22.	Pyhimys	<i>Nyt</i>	2011	1. holistinen, 2. omakohtainen, 3. tsemppaava
23.	Pyhimys	<i>Jättiläinen</i>	2018	1. holistinen, 2. omakohtainen, 3. tsemppaava
24.	Pyhimys	<i>Chanelle</i>	2020	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt, 2. omakohtainen, 3. karnevalistinen
25.	Pyhimys feat. Etta	<i>Jumalan selän takana</i>	2022	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt
26.	Redrama	<i>The Getaway</i>	2009	1. holistinen, 2. omakohtainen, 3. tsemppaava
27.	Ricky-Tick Big Band ja Julkinen Sana	<i>Ei Tunnu Missään</i>	2013	1. holistinen, 2. omakohtainen, 3. tsemppaava
28.	Ricky-Tick Big Band ja Julkinen Sana	<i>Pidä valot päällä</i>	2018	2. läheistä sureva
29.	Ruger Hauer	<i>Aika Älä Jätä</i>	2016	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt
30.	Ruger Hauer	<i>Koomaan</i>	2016	1. holistinen, 3. tsemppaava
31.	SeRoosa	<i>Isä</i>	2020	1. holistinen 2. läheistä sureva + omakohtainen
32.	Skandaali	<i>Ei pysty</i>	2003	1. holistinen, 3. tsemppaava
33.	Solonen feat. Asa	<i>Tesse</i>	2009	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt
34.	Soul Valpio & Teddy Rok	<i>Vielä hetki</i>	2022	1. holistinen 2. läheistä sureva
35.	Stabi	<i>Ei koskaan</i>	2008	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt, 2. omakohtainen
36.	Steen1	<i>Jarden Träkki</i>	2004	2. läheistä sureva, 3. stigmatisoiva
37.	Steve iVander (Pyhimys & Huge L)	<i>Ei kuten muu</i>	2013	1. sosiologiset/sosiaaliset syyt
38.	TohtoriPuoskari	<i>Juhis</i>	2018	2. läheistä sureva